

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

6. Quid ea præcipi possit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

si contra Principis edicta ac leges Christiani fideles nec arma portarent aut cōsilia Reip. perniciose molirentur, aut alia similia meditarentur facinorosa, eos meritis scelerum poenis coerceri non posse, praesertim cum non suffragentur impiis scriptis & loca quibus innituntur: nam quod ait Apostolus Rom. 6. *Non sub lege estis, sed sub gratia*, nullo modo fauer, cum intelligendum sit de lege veteri à cuius obseruationibus Christus nos liberauit, quo etiam sensu intelligendum illud 1. Cor. 9. *factus sum iis qui sub lege sunt, quasi si sub lege essem*, cum ipse non essem sub lege: & ad Gal. 3. *Quicumque ex operibus legis sunt, sub malis dictis sunt*. Sed exactior huius rei examinatio ad Theologiam spectat.

Suppono secundo quoscumque subditos, ad quos extenditur lex, ad eius obseruantiam teneri, neque enim de vno magis quam de reliquis maior est ratio: & al quos teneri certum est cum alioquin non esset lex. Vnde difficultas solum manet de ipso Principe, subditis extra ipsius districtum secularibus respectu ad leges Ecclesiasticas & Ecclesiasticis respectu ad leges civiles seu seculares.

29. Communis utem sententia est Principes teneri suis legibus quoad vim directiuam (loquor autem de legibus quae vim obseruantiam non dedecet Principem, quauis haec cautela vix sit necessaria, quia tales leges non extenduntur ad Principes, nullae autem vlos obligant nisi ad quos extenduntur) hoc est ita ut peccent nisi obediunt; non autem quoad coercitiuam, quia si non obseruent, non possunt poena ad obseruantiam cogi. Cuius resolutionis prima pars probari solet auctoritate Iudor. c. 3. de summo bono inserta Iuri canonico: *Iustum est Principem legibus obtemperare suis; tunc enim iura sua ab omnibus custodienda existet, quando & ipsi met illis reuerentiam praebet*. Item, cum omnes de consilio ex Innocentio: *Cum igitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat uti eo, & sapientis (1. Catonis) dicat Auctoritas, parere legem quam ipse iulit*. Sed ne citio an haec auctoritates sufficiant, quia quamuis iustum esset & optimum consilium ut obediret suis legibus Princeps; tamen non inde inferitur quod debeat obedire sub poena peccati. Deinde cum posset Princeps dispensare cum aliis, posset etiam secum, & sic frustra videretur obligatio vlla quam sibi suis legibus imposeret. Vnde videtur mihi rationabilius quod Princeps non obligetur villo modo suis legibus directis; quamuis suppositis suis legibus obligantibus alios, quorum obseruantia ipsi summet deceret, ne obsequentem non obseruantiam scandalizaret alios & daret ipsis occasionem rumpendi easdem leges ac consequenter peccandi & quandoque etiam bella civilia mouendi, existimem ipsum iure naturali teneri ad obseruantiam earundem legum, aut saltem ad eas non violandas publice.

Quod si etiam in communi Reip. consensu conueniretur cum Principe in condenda aliqua lege vniuersaliter ipsi met & ceteros comprehendente, quam sine tali consensu condere non posset, & ad quam condendam Reip. non consentiret, nisi ex suppositione quod Princeps vellet etiam se obligare, teneretur etiam vniuersaliter pacti, quod quandoque expressum esse posset, quandoque non, ad obseruantiam talis legis, & si vergeret in magnum ac inuitabile detrimentum Reip. violatio haberet speciem Tyrannidis & Princeps posset à Rep. cogi ad obseruantiam: crediderim tamen hunc casum esse vnum ex illis Metaphysicis quos vocant, qui nunquam veniat in praxim, & etiam sub diuersis nationibus potest, haec auctoritas esse maior aut minor iuxta potestatem maiorem vel minorem, quam Reges habent.

30. Quantum ad leges Ecclesiasticas, non est dubium quin iis obligentur quoad vtramque vim directiuam & coercitiuam omnes fideles tam Ecclesiastici quam seculares, quia ut suppono ex Theologia, Deus dedit Auctoritatem Romano Pontifici supra omnes fideles, quoad spiritualia, seu illa quae conducere possunt ad bonum animae, & consequenter etiam quoad temporalia indirecte, quatenus sunt media conducentia ad spiritualia.

Personae vero Ecclesiasticae subduntur legibus civilibus non dedecentibus suum statum quoad vim directiuam

quia nulla est ratio ob quam ab illis eximerentur magis Ecclesiastica quam alii seculares; non tamen subduntur ipsis quoad vim coercitiuam quia non possunt puniri à iudicibus secularibus sine consensu superiorum Ecclesiasticorum. haec autem immunitas Ecclesiastico um sit de iure diuino quoad controuertitur: sed quod ad me attinet, non video fundamentum iuris diuini aliud, nisi quatenus Pontifex habet superioritatem supra Reges quoad spiritualia & ille ex hac auctoritate eximeret clericos à potestate coercitiua illorum. Sed nec hoc sufficit ad ostendendum quod illa exemptio sit iuris diuini quamuis fundetur in iure diuino, sicut nec ceterae leges Pontificis sunt iuris diuini, licet in auctoritate ipsius eo iure sibi competente fundentur, sed hoc est Theologicum.

31. Quantum autem ad subditos vnius Principis subduntur alterius degentes, id certum imprimis posse alterius Principem compellere eos ad obseruantiam legum suarum & eos obligari etiam ad illas obseruandas, quando leges expresse extenduntur ad ipsos, si tamen obseruantia illa non praedictet proprio Regi aut Reip. quod si praedictet, non potest eos obligare, nisi sub conditione quod si non velint obedire, dicantur à sua ditione; quia id esset iniustum, leges autem non possunt ferri nisi de re iusta. Proprius etiam Rex potest obligare eos ad obseruantiam suarum legum, quae parte obseruantia non praedictat auctoritati alterius Regis aut ipsius legibus, sub conditione tamen quod si nolint obedire, eo ipso velint recedere ab ipsius imperio & perdere quaecumque priuilegia ac emolumenta ipsis ratione subiectionis ad ipsum competentia, nam si hanc optionem eligerent, possent non obedire quantum ad conscientiam, sed Rex posset in poenam bona ipsorum confiscare. Quae tota doctrina est conformis praxi, & confirmatur sufficienter quia praeparat esse conformis rationi, nec aliquid in contrarium adduci potest, quod facile solui non possit.

32. Quamvis hic vltimus solet, cuius loci legibus tenentur se conformare hospites & peregrini quantum ad conscientiam, proprii neque alieni, in quo peregrinantur, quae difficultas praecipue locum habet quantum ad praxim, in ieiunio & obseruantia festorum; & quamuis fuisse tractatur ab Auctoribus, mihi videtur facili solutionis. Itaque existimo eos posse conformare se quibus voluerint, modo tamen id non faciant in fraudem, ut eximant se ab vtriusque, ut si, dum ieiunandum esset in vno loco, conferrent se ad alterum, & dum in illo, ad priorem, ut facile contingere possit in diuersis diocesis vicinis, sed sepe cauendum est scandalum, magis tamen congruum apparet, ut si paruo tempore abesse debeant à loco proprio, conforment se eius legibus, si id possent facere absque magno incommodo, si vero diu abessent in vno loco alieno, decentius videretur, ut ei se accommodarent; sed ut dixi, modo fraus absit securè facere possunt quodlibet secluso scandalo.

Sed quid dicendum de pauperibus nullum domicilium proprium habentibus, sed hinc inde necessitatis subleuanda gratia vagantibus.

Respondet eos debere conformare se loco, in quo se reperiunt, nisi per hoc valde grauarentur ut quandoque cōcili legibus tingere possent, ad quod etiam ratione status vltimus obligari possent, cui conueniens valde esset talis conformatio, ut magis inducerent alios ad succurrendum.

Q V A E S T I O VI. Quid praecipit humana lege.

CONCLUSIO I.

33. Multa praecipit humana lege, quae non sunt praecipit lege naturae, non tamen aliquid quod sit contra legem naturae. Haec est communis & patet prima pars ex communi praxi omnium gentium & ex utilitate maxima, quae inde prouenit ad conseruationem ac augmentum boni publici.

Probat secundam partem, quia Principes subordinantur legi naturae, haec vero non subordinatur illis; ergo non possunt statuere aliquid contra legem naturae.

Omnes subduntur legibus Ecclesiasticis,

Multa praecipit humana lege, quae non sunt praecipit lege naturae, non tamen aliquid quod sit contra legem naturae.

turæ. Deinde lex humana habet pro obiecto bonum commune, & quod conducit ad illud, sed nihil contra legem naturæ est conducens ad bonum commune, ergo lex humana nequit ordinare aliquid tale. Præterea lex humana tendit in bonum commune: sed nihil quod est contra legem naturæ potest esse bonum commune: ergo.

Non pos-
sunt præ-
cipi
actus in-
terni di-
recte.

34. Dico secundo legem humanam etiam Ecclesiasticam, non posse se extendere directe ad actus internos præcipiendos, bene tamen indirecte. Hæc est communis, & patet prima pars quia si esset talis autoritas in Principibus aut Ecclesia, est verisimile quod aliquando esset reducta ad actum, sed non est unquam.

Confirmatur quoad Principes sæculares, quia illorum autoritas est directe ad bonum politicum Reip. sed actus interni per se ad illud non conducunt: ergo non possunt per se directe præcipi ab illis.

Probari solet aliter satis communiter: quia non possunt Principes aut Ecclesia iudicare, nec punire transgressiones, quæ fierent contra præcepta de actibus internis, quia non potest cognosci quando fiunt: ergo non possunt præcipi: potest cognosci quando fiunt: ergo non possunt præcipi: quia frustra esset autoritas præceptiva ab iure punitiva. Sed hæc ratio non placet, maxime quantum ad Ecclesiam, quia sufficeret remittere castigationem ad Deum. Nec potest esse dubium quin multi retraherentur ab actionibus prohibitis lege humana per hoc, quod scirent transgressores castigandos à Deo, quamvis scirent se immunes à castigatione Principum ex eo scilicet, quod essent ipsis occultæ; Vnde non esset frustranea autoritas talis præceptiva, quia haberet utilitatem illam retrahendi scilicet homines ab illis actibus.

Deinde, præcipit Ecclesia actus internos indirecte & prohibet alios, ut statim dicitur, & tamen nequit punire transgressores, quia non potest cognoscere quando fit transgressio, & si dicas posse cognosci in confessione, similiter potest dici de transgressionibus solum internorum.

35. Probat secundam partem, quia Ecclesia prohibet hæresim internam coniunctam cum significatione externa sub pena excommunicationis, & consequenter præcipit ne fiat talis hæresis.

Deinde quando præcipit actum externum, præcipit consequenter actum aliquem internum nempe illum, sine quo non posset esse externus. Hoc tamen non obstante satis probabile puto, nisi Ecclesia præcipere possit solum internum, non posse etiam eam præcipere internum determinatum talis vel talis speciei, etiam indirecte ratione externi, sed solum aliquem indeterminatum ex omnibus qui possunt sufficere ad externum. Moueor ad hoc quia reuera est eadem ratio de utroque, & quia ad illud de hæresi potest dici quod Ecclesia prohibeat solum actum externum, quando habet maliciam desumptam ab interno, & quod nullo modo prohibeat internum, nec directe nec indirecte.

Dices proponi præceptum Ecclesiæ de attentione in diuino officio cap. Dolentes de celebratione Missarum.

Respondetur vel id intelligendum de attentione externa, quæ consistit in tali recitatione, ex qua non potest externe colligi quod quis interne non sit attentus, ut cum non fit aliquid aliud externum, quod denotaret diuagationem mentis ab attentione interna, quæ sane attentio utiliter præcipi posset. Vel si de interna intelligendum sit illud caput, potest dici quod Ecclesia eatenus præcipit illam attentionem, quatenus præcipit recitationem & celebrationem externam quatenus bona est, quia lex vniuersalis fertur in bonum: sed nulla est bonitas in illis ratione cuius præciperentur, nisi quatenus fierent cum attentione & haberent bonitatem moralem ab actu interno, quo quis vellet celebrare aut recitare officium cum debita attentione: nullam enim habent bonitatem nisi quatenus cederent in cultum, laudem aut honorem diuinum vel in emolumentum aliquod spirituale: sed hoc ipsis non competere nisi quatenus fierent cum attentione. Posset etiam dici quod non tamen Ecclesia ipsa præcipiat in illo capite attentionem quæ proponat præceptum iuris naturalis: existimo enim quæ in celebratione Missæ ac recitatione di-

uini officij teneri iure naturali ad attentionem ac reuerentiam: nam apparet ex terminis in illo esse dum quis peragit res diuinas, aut conuersatur cum Deo, irreuerentem se præbere; unde etiam patet quod quis teneatur attente & reuerenter dicere orationes illas, quas non tenetur dicere, quando dicit illas; modo tamen dicat eas per modum orationis: quod addo quia posset eas recitare dicere & non per modum orationis, & tunc non teneretur ad attentionem aut reuerentiam, ut manifestum est. Aduerto autem circa hoc attentionem & reuerentiam debitam non impediri per ullam compositionem externam, quæ non tollat internam, unde posset quis reuerenter orare tam stando quam ambulando, sedendo, cubando & quocumque alio modo, & etiam si tractaret manibus quamcumque rem, modo non tolleretur attentio ac reuerentia interna.

Quod si quis dum laborat manibus, ut (quod frequens est apud religiosos) cum l. uat vrensilia culinarum, colligit herbas, mundat domum & alia similia facit, velit etiam dicere orationes vocales: quandoquidem certum sit attentionem internam frequenter interrumpi per occupationem illam externam magis ac minus iuxta naturam ipsius bona tamen & utilis ceteri debet illa oratio vocalis, quia quælibet pars ipsius coniuncta cum attentione est bona, & supponi debet quod qua parte interruptitur, non dicatur per modum orationis, sed potius recitativè.

QVÆSTIO VII.

De promulgatione & acceptione humanarum legum.

36. **V**T lex humana obliget requiritur sufficiens intimatio eius, quæ quantum est ex natura rei, fieri requiritur potest, verbo, scripto, nutu, quamvis ab aliqua Rep. ordinarum potest, ut aliqua determinata intimatio requiratur, v.g. ut intimaretur scripto: nemo enim teneri potest ad faciendum quod non cognoscit esse faciendum: & intimatio, quæ ad tollendam ignorantiam legis requiritur potest fieri sine dubio quocumque ex prædictis modis. Præter si- gnificationem seu intimationem huiusmodi legis requiritur alia promulgatio seu intimatio eius cum certis ceremoniis: sed hæc non est necessaria ex natura rei; sed ex consuetudine aut alia lege introducta est, & posset tolli accedente consensu Reip. Hæc autem promulgatio ab ali-

Ut obli-
get lex
requiri-
tur inti-
matio
eius.

Et etiam
promul-
gatio cum
certis ce-
remoniis
a iquan-
do.

quibus dicitur debere fieri non solum in Curia principis, sed in aliis locis. Sed hoc totaliter dependet à voluntate & institutione Principum & Rerump. nec eodem modo in omnibus locis de facto requiritur. Post autem promulgationem requiritur aliquot dies, nempe tot, quot moraliter sufficiunt ut notitia legis ad omnes pervenire possit, ad quos extenditur, & de facto ius civile præscribit tempus duorum mensium, antequam lex obliget. Verum hoc etiam dependet ab institutione hominum, & pro diversis locis, diversa posset esse consuetudo; nunquam tamen in conscientia obligare potest illa lex, etiam transacto tanto tempore quantum præscribitur à promulgatione, eos qui præsertim inuincibiliter nesciebant legem promulgatam, quamvis in foro externo posset procedi contra illos, tamquam si deliquissent.

Quoad acceptionem legis attinet, quando Princeps aut legislatores sunt absoluti, non requiritur ex natura rei: si tamen non acceptaretur, & Princeps id permitteret, censendum esset, quod ille non voluerit obligare ad legem, nisi accedente acceptione. Iuxta quam doctrinam vniuersalem facile quis determinare potest eas quoscumque particulares, quos propterea non est necesse proponere.

QVÆSTIO VIII.

Ad quid obligat lex humana.

37. **D**ico primo. Potest lex humana tam Ecclesiastica quam civilis obligare ad culpam mortalem. Hæc est contra Gersonem, qui nullam omnino, & Almainum ac Gage ad alios, qui solum Ecclesiasticam legem putant obligare ad culpam mortalem.

Lex hu-
mana po-
test obli-
gare ad
culpam
mortalem.

Proba-